ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ЙАМДЭ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий 9 апрэль № 18

Провэрочный дэн выпускной испытаньым сайын вашлийза!

20 майыштэ школлаштэ пэрэводный дэн выпускной испытаньэ тӱҥалшаш. Испытаний 4-шэ класс гыч тӱҥалын, чыла кӱшыл класслаштэ лийэш. 1-шэ, 2-шо да 3-шо класслаштэ тунэмшэ шамычым идалыкысэ отмэткышт почэш класс гыч классыш кусараш тӱҥалыт.

Мэмнан Совэтский школышто эртарымэ испытаньым ожнысо экзамэн дэнэ нигузэат тангастараш ок лий. Кызыт испытаний тунэмшын фактичэский шинчымашыжым, кузэ пэнгыдын умылмыжым палэн налаш, умбакыжым кугурак классышто тунэмаш знаньыжэ ситымым тэргэн налшашлан эртаралтэш.

Тунэмшын шинчымашыжэ шагал гын, альэ пэнгыдэ огыл гын, тудым вэс классыш пэрэводитлаш альэ школым тунэм пытарымэ аттэстатым пуаш ок лий.

Испытаньэ маркэ жап пэш шагал кодын. Тугэ гынат, йужо тунэмшын альэ „плохо" отмэткыжэ уло. Кодшо жапыштэ чыла тунэмшэ-шамычат испытаньылан йамдылалтмашкэ чот пижашышт кӱлэш. 4-шэ чырыкыштэ ик тунэмшынат „плохо" отмэткэ лийман огыл.

Кум „плохо" отмэткан учэник-шамыч испытаньыш огыт пурталт. Нуно вэс ийланат тэний тунэммэ классэшыштак кодыт. Тидым кажнэ тунэмшылан ушыш пэш пэнгыдын пыштыман.

Ик класс гыч вэсыш кусаралтшашлан, альэ школым пытарэн лэкшашлан тунэмшын рисованьэ, гэографий, пэний, физкультур дэч моло кажнэ прэдмэт дэнат отмэткыжэ „посрэдствэнно" дэч ӱлнӧ лийман огыл.

Посна школлаштэ испытаньылан йамдылалтмаш альэ начар кайа. Томам тунэмшэ - шамыч йатыр улыт. Примэрлан, Марий-Пильамарий пэлэ кыдалаш школышто 80 процэнт тунэмшэ-шамыч руш йылмэ дэнэ „плохо" отмэткым налыныт. Тидэ йӧршынак намыс. Тыштэ туныктышо-шамыч дэнэ пырльа тунэмшэ-шамыч шкэштак титакан улыт.

4-шэ чырык — провэрочный дэн выпускной испытаньым организованно вашлийын, сайын эртарымашым рэшатла. „Плохо" отмэткым йӧршынак пытарышаш вэрч Арын пэлэ кыдалаш школын примэржэ почэш чыла школлаштат посна класс, тунэмшэ - шамыч коклаштэ социалистичэский соревнованьым эн кумдан шараш кӱлэш. Вараш кодшо-шамычлан отличник могырым полыш пумашым организоватлыман. Комсомол дэн пионьэр организаций - шамыч, пырдыж газэт испытаньылан йамдылалтмаштэ рӱдӧ вэрым налын шогышаш улыт.

МАССР ОНО вуйлатышэ
И. ДАНИЛОВ.

Иошкар-Оласэ 4-шэ №-ан пэлэ кыдалаш школысо музыкальный кружок рэспубликыштэ ик эн сай кружоклан шотлалтэш. Кружокышто шогышо-шамыч тӱрлӧ опэр-шамыч гычат пэш сложный муро-шамычым шоктэн моштат. Иошкар-Олаштэ тунэмшэ-шамычын художэствэнный самодэйатэльностьым ончымо годым тидэ кружок 2-шо прэмийым налын.

Кружокым туныктышо Бэлов И. П. вуйлата.

Тэний школэшна пионьэр отрьад организоватлалтэ

Тэний мэмнан Пуйал тӱҥалтыш школэш пионьэр отрьад организоватлалтэ. Тушто 33 пионьэр шога.

Отрьад пашажым сайынак ыштэн шога. Сбор жапыштак эртаралтэш. Сборышто тӱрлӧ политичэский йодыш-шамычым лончылэна.

Колхозлан шошо агалан йамдылалтмаштыжэ пионьэр-шамыч кугу полышым пуэн шогат. Тидэ жаплан 1875 килограмм ломыж дэн 515 килограмм кайык тэрысым погымо.

Пионьэр-шамыч отрьадын пырдыж газэтыштыжэ активнэ участвоватлат. Тыгак йал совэт пэлэнсэ пырдыж газэтыш возэн шогат.

Отрьад вожатый—
Сэдэльникова.

Отрьад совэт прэдсэдатэль— **Орэхова.**

1-шэ звэнан вожатыйжэ—
Ураков.

Папанинэц-шамыч лӱмэш вэчэр

Мэмнан шолышто шукэртэ огыл папанинэц-шамыч лӱмэш пионьэр организаций вий дэнэ вэчэр эртаралтэ. Вэчэрыштэ гэройшамычын Сэвэрный польусым сэнгэн налмышт да нунын гэроичэский пашашт нэргэн ВЛКСМ райком сэкрэтарь Потапов йолташ докладым ыштыш.

Вара мурымаш, куштымаш, почэламут каласымаш лийэ. Вэчэр пэш кугу куанымаш дэнэ эртыш.

Смирнов Вӧдыр.
Пэктубай кыдалаш школ.

Польаков талын йамдылалтэш

Польаков Пагул Руйа-сола пэлэ кыдалаш школын 6-шо „Б" классыштыжэ тунэмэш. Пагул тунэммаштэ эн ончылно. Икымшэ дэн кокымшо чырыкым чыла прэдмэт дэнат „отлично" отмэткэ дэнэ тунэмын.

Кызыт Польаков провэрочный испытаньылан талын йамдылалтэш. Урокышто сайын колыштэш, мӧнгыш пуымо заданьым эрэак шуктэн толэш.

—Мый тэнийсэ тунэммэ ийым похвальный грамота дэнэ пытарэм,—манэш Польаков Пагул.

Орэхов Йогор,
Дэмаков Кости.
Ронго район.

ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчалжым лончылышна

Шукэртэ огыл отрӓд сборыштына ВЛКСМ Цэнтральный Комитэтын 5-шэ плэнум пунчалжым лончылышна. Комсомол организацийшамычын комсомол гыч лукмышт годым лийшэ йоҥылышыштэ, комсомол гыч йоҥылыш лукмо-шамычын аппэльацийышт дэк формально - бӱрократичэский отношэньэ нэргэн да нинэ ситыдымаш-шамычым корандымаштэ могай мэр кӱлмӧ нэргэн отрӓд вожатый Загайнов Григорий Игнатьэвич умландарыш. Мэ тудым сайын колыштна.

Загайнов Миклай,
Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школ, Ронго район.

Шошо каникулым сай эртараш тӱҥалына

Мэ, Шуар-Сола тӱҥалтыш школыштo тунэмшэшамыч, тэнийсэ шошо каникулым умсэ дэч сайын эртараш тӱҥалына. Каникул жапыштэ шкэнан колхозысо лудмо пӧртыштӧ сылнэ литэратур лудмашым эртарэна. Ача дэн аваланна газэтым, журналым лудын умылтарэна. Адак шахмат, шашкэ, домино, моло модыш дэнат модаш тӱҥалына.

Павлов Алэксэй.
Ронго район, Шуар-Сола тӱҥалтыш школын 4-шэ классыштыжэ тунэмшэ.

Мэмнан планна

Шошо каникулым мэмнан школна вэсэлан да культурнӧ эртараш шона. Тидлан мэ посна планым ыштэнна. Планыштэ экскурсий дэнэ чодраш, моло вэрлашкат кайаш, оборонный значокшамычлан нормым пуаш, шашкэ турнирым эртараш, Шарибоксад школыш договорым тэргаш да ик кана концэрт дэнэ кайаш ончыктымо.

Павлов П.
Сотнур район, Нур-Шарйа тӱҥалтыш школ.

Кэлгын лончылэна

РСФСР Вэрховный Совэтыш да Марий АССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым мэ школыштына сайын тунэмына. Положэний дэн Конституций нэргэн мэмнан туныктышына А. М. Пэтухов кэлгын умылтара.

Мусанов Васлий.
Ронго район, Шуар-сола тӱҥалтыш школ.

Москосо мэтрополитэнын Покровский радиусшо 13 мартыштэ пашаш шогалын.

Сӱрэтыштэ: мэтрополитэнын „Площадь Революции" станцийжэ. Скульптурный оформлэньым искусствын заслужэнный дэйатэльжэ профэссор М. Г. Манизэр ыштэн.

Л. Вэликжанинын фотожо гыч сӱрэтлымэ.

Прэссклишэ.

Лэнин нэргэн ойлымаш

(Мучаш. Тӱҥалтыш кодшо №-што.)

Лэсной школын сторожшым Иван Кузьмич маныт. Пурла йол олмэш тудын пу йол ыльэ. Кунам Иван Кузьмич йоча-шамычлан сар нэргэн каласкалэн гын, тудо пу йолжо дэнэ кӱварым чот шолткэн. Тыгэрак тудо пушко дэнэ лӱйлтмӧ йӱкым ыштылын.

Эрдэнэ Иван Кузьмич чодра гыч кугу ужар кожым кондэн, тудым эн кугу пӧлэмэш шогалтэн.

Йоча-шамыч вуйлатышэ дэк куржын мийышт.

—Ольга Пэтровна, йолко шогат. Мо дэнэ мэ тудым сӧрастарэна?

Йоча-шамычын модышышт лийын огыл. Чылажымат—изи корабльымат, звездочкымат, ваткан Мороз кугызамат йоча-шамычлан шкаланыштак ыштылаш логальэ. Сэньа гына йолкым украшатлэн огыл. Тудо кажнэ пэл сагат йыда урэмышкэ Владимир Ильич толмым ончаш курштальн.

Тэвэ йолкат йамдэ, пычкэмышалташат тӱҥалын, а Ильич альат укэ.

—Молан Владимир Ильич огэш тол?—йоча-шамыч йодыныт. Ольга Пэтровна фонарьым чӱктыш, вуйышкыжо шовычым пыштыш да корнышко лэктэ. Тудо фонарьжым вуйжо дэч кӱшкӧ нӧлтӧн кучэн да колышт шогэн. Пушэҥгыла кокла гыч мардэж шӱшкэн, укш-шамыч гыч лумым пуэн, тӱргыктэн. Ала кушто мӱндырнӧ паровоз пэҥыж мӱгрэн.

Корно чодырашкэ кайа. А тушто моткоч пичкэмыш да шучко лийын. Ольга Пэтровна чодра дэкэ шуынат, школышко пӧртылын.

—Ну, мо? — йоча-шамыч тудын йыр пӱтырнышт.—Толэш?

—Укэ, ок кой..

* * *

Кас вэлэш Владимир Ильич дэн шӱжаржэ—Марийа Ильинична Лэсной школыш кудальыч.

Нунын ола гыч лэкмышт годым пычкэмышалташат тӱҥалын ыльэ. Автомобиль фар-шамыч пустыньан лум корным волгалтарэныт.

Кэнэта корнышко вооруженный айдэмэ лэктын шогальэ. Тудо рэвольвэржэ дэнэ солкалэн, уло кэртмыжым кычкырыш:

—Шого! Шого!

Шофэр скоростьшым кугэмдэн, кудал шылнэжэ ыльэ, но Лэнин каласыш:

—Шогалташ да мо тыгай, палэн налаш кӱлэш. Ала тидэ патруль.

Машина шогальэ. Ала монар вооружонный йэҥ-шамыч куржын мийышт. Нунын кокла гыч иктыжэ автомобиль омсам кэнэта шупшыл колтэн почо да кычкыральэ:

—Лэкса! Киддам кӱш!

Бандит-шамыч Владимир Ильич ваштарэш рэвольвэрыштым шуйышт.

Лэнин ласкан каласыш:

—Мый Совнарком прэдсэдатэль—Лэнин. Мо тыланда кӱлэш?

Тый кӧ улат, мланна чыла иктак—манын таза, кугу пондашан пӧрйэҥ кэлэсырын пэлэштыш да Лэнинын кӱсэнлаштыжэ пургэдаш тӱҥальэ.

—Шагал тый пашадарым налат!—бумажникым ончэн чон-йӧсыж дэнэ бандит каласыш. Тидэ жапыштэ бандит-шамыч кокла гыч иктыжэ автомобильыш пурыш, рульышко шинчэ да кычкыральэ:

—Содоррак шичса, братва!

Вара бандит-шамыч кудальыч.

Лэнин дэн йолташыжэ-шамыч корно дэнэ кайышт. Йыр-ваш пычкэмыш да шып. Йол йӱмалнэ лум кычыргэ мура. Владимир Ильич Марийа Ильиничнам кид кычшэ вӱдэн кайа, шкэжэ шутитла. Кэнэта пушэҥгэ кокла гыч нуно пӧрт дэкэ лийшэмыч. Тидэ районный совэт лийын.

Лэниным мӧҥгӧш Москошко пӧртылаш йодыч: корно шучко, тӱргыктыш тӱҥалэш.

Но Лэнин каласыш:

—Укэ, кэч мом ойлыза, а йолкыш кайэнак.

—Тэндан ӱмбакэ адакат иктаж кӧ кэрылт кэртэш,—Совэт прэдсэдатэль каласыш.

—Укэ, укэ тэ мыйым чарэн огыда кэрт,—Лэнин каласыш,—мый сӧрэнам. Мый тачэ йолкышто лийшаш улам. Мыйым йоча-шамыч вучат. Пуза, пожалуйста, мыланэм машинам.

Лэнинлан автомобильым пуышт да нуно Марийа Ильинична дэнэ умбакэ кудальыч.

А йоча-шамыч йолкышто альат Ильичым вучэныт.

Иван Кузьмич окна дэкэ мийыш.

—Ого, могай тӱтан тӱҥалэш, — тудо каласыш.—Мэмнан Сибирьысэ дэч мӧҥгӧ огыл.

—Очыни, ындэ Лэнин огэш тол, — манын Ольга Пэтровна ойгырэн каласыш.

—Владимир Ильич обӓзатэльнэ толэш, тудо ок ондалэ, тудын ойжо пэҥгыдэ. Тэ Владимир Ильичым огыда палэ, а мый вот тудын дэнэ палымэ улам,—Иван Кузьмич каласэн да, пуйолжо дэнэ кӱварым чот тошкалын, коҥгашкэ пуым кышкаш кайэн.

Тунам могай йӱк-йӱан, кычкырымаш ылыжэ!

—А кушто тый тудым ужынат?

—А кузэ тый палымэ лийынат? Каласкалэ мланна Кузьмич,—йоча-шамыч йодыныт.

—Тугакак палымэ лийынам,—Иван Кузьмич тӱҥальэ, да йыр-ваш шып лийэ. Мэмнан Шушэнский сэлана сибирьысэ пич вэрыштэ,—йолын мийэн от шу. А Владимир Ильич тушто ссылкыштэ илэн. Тудым сибирьыш кугыжан жандарм-шамыч колтэныт. Тудо мэмнан сэлаштэ изи пӧртыштӧ илэн. Йоча-шамыч тудын дэк модаш коштыт ыльэ, ик кана тудлан пиньэгым кондышт, — тудо вэт животныйым пэш йӧрата ыльэ. Мыйат тудын воктэнысэ пошкудыжо ылым, тудыдэк чӱчкыдын уналыкэш мийэм ыльэ. Мэ тудын дэнэ охотыш коштын улына. Тудын пийжэ ыльэ, сэтэр-гордон, тудым „Жэнька" манын лӱмдат ыльэ, тудат мэмнан дэнэ пырльа коштын.

Ик кана мый ойлэм:

—Рывыж лӱйаш кайэна, Владимир Ильич.

Воштылэш.

—Могай,—манэш, — мый охотник.

Ну вот, портышкэмым чийыш, пычалым нальэ—кайышна. Чодраш гына пурэн шуна—рывыж кудалэш.

Шогальэ, вуйжым рӱзалтыш, мэмнам ужо да—рожышко йывылдик.

—Ну,—Ильичлан ойлэм,—тыштэ шого, а мэ тыйдэкэт рывыжым покташ тӱҥалына. Изиш ужын шуктэт—викак лӱй.

Вот мэ рывыжым поктэн лукна, тудо Ильич воктэчак кудалэш, а Ильич огэш лӱй. Мый кычкырэм:

—Молан от лӱй? Чыла йанлык шамыч тыйым воштылаш тӱҥалыт.

А тудо шыргыжальэ да пэлэштыш:

—Тудо пэшак йытыра...

* * *

Тидэ жапыштэ омса почылт кайыш, комнатышкэ кок йэҥ: пӧрйэҥ дэн ӱдырамаш пурэн шогальыч. Пӧрйэҥын пондашыжэ пӧршаҥшэ ыльэ, упшыжо лум дэнэ лэвэдалтын. А шкэжэ йалтак мороз-кугыза гай койэш.

Йоча-шамыч тудым палаш тӧчэн ончышт.

— Сай илэда-кутырэда, йоча-шамыч,—манын упшыжым налын тудо каласыш,—пайрам дэнэ!

Владимир Ильичым чыланат палышт.

— Пайрам дэнэ! Пайрам дэнэ!—йоча-шамыч кычкырал колтышт.

Кузьмич, йоча-шамыч тӱшкам шэҥын Владимир Ильич дэк лишэмэ, лишкырак мийышат, тудо шогальэ.

Владимир Ильич тудым чот ончыш да кэнэта шыргыжальэ.

— Эгэ, да мэ палымэ улына аман. Нэужэли Шушэнскойысо апшат—Иван Кузьмич?

Кузэ адак, кузэ адак ом шарнэ, мыланна тый дэнэт, Кузьмич шарнышаш уло.

Владимир Ильич Ольга Пэтровналан пакэтым пуыш.

— Вот, пожалуста,—йоча-шамычлан кампэткэ. Пэш важныйжак огыл... Ну кэч кызыт тыгайэ, а жап шуэш—тыгай пӧлӧк-шамычым воштылаш тӱҥалыт.

Ильич изи йочам, Сэнькам шкэнжын вачэ ӱмбакыжэ шындыш да кычкыральэ:

— Кавалэрийа, мыйын почэш! Куржына! Йолко йыр куржын колтыш.

Йолко тӱрлӧ тӱсан тул дэнэ йӱлэн. Пӧлӧмыштэ волгыдо да йӱк-йӱан ыльэ. Иктэ вэсыштын кидыштым кучэн, йоча дэн кугу-шамыч почэ-почэ курышталышташ тӱҥальыч.

Иолко йыр коштын мурымаш вэсэлан эртыш. Кэнэта Ильич шогальэ, кӱсэнжэ гыч шовычым лукто да шкэнжын шинчажым пидэ.

— Жмурка, жмурка!—йоча-шамыч кычкыральыч.

Йолкым ты манмэш пӧлэм лукыш корангдэн шогалтышт. Тэвэ тушто эн интэрэсныйжэ тӱҥальэ. Ильич кидшым кумдан шарэн, йол парньа вуйжо дэнэ пӧлэмын эн тора лукышкыла кайыш. А тудын ончыч йоча-шамыч куржын, тудын дэк лийшэмыч да кычкырышт:

— Шокшо! Шокшо! Когаргэт!

Тидэ Ильичын ала кӧн воктэн лийшнак улмым ончыктэн. Но Ильич ӧрдышкӧ эртэн кайыш. Тунам шэҥгачынжэ тудлан кычкырышт:

— Йӱштӧ! Пэшак йӱштӧ! кылмэт!

Но вот Ильич шижын кэртдэ йыр савырныш да йочам кучыш.

Йоча воштылын да кидшэ гыч мучышташ тӧчэн.

— Палэ, палэ!—йоча-шамыч кычкырэныт.

Ильич парньажэ дэнэ тудын сангажым, нэржым да оҥлашыжым нийалтэн ончыш.

— Тидэ Сэньа,—каласыш тудо.—А ындэ айдыза пырыс дэн кольала модына.

Сэньа пырыс лийэ, а Вэра—колья. Пырыс кольам покташ тӱҥальэ,—тэвэ-тэвэ тудо кольам руалтэн куча. Но тушто огыл улмаш.

Вэрочка, Сэньан кыртмэн кучымо кидшэ гыч мучыштышт да Ильич дэк куржын мийыш.

Ильич тудым шкэжэ дэчат кӱшкӧ нӧлтальэ да каласыш:

— Ну, вот кольа пырыс дэч утлыш. А тидлан кольа мыланна почэламутым лудын пуа. Тый, Вэрочка, почэламутым палэт?

— Палэм,—аптыранызэ Вэра каласыш.—Руслан дэн Льудмилым палэм.

— Лудын пу мыланна,—каласыш Ильич. Тудо пӧкӧныш шинчэ. Сэньам ик пулвуйышкыжо, Вэрочкам вэсышкыжэ шындыш.

— Йоча-шамыч коврикым шарышт да Ильичын йолжо воктэн погынэн шинчыч.

Вэрочка йандар йӱкшӧ дэнэ тӱҥальэ.

Тэҥыз икса дэнэ ужар
тумо,
Ты тумышто шӧртньӧ
шынчыр.
Йӱдшат, кэчыжат учоный
пырыс
Эрэ коштэш шынчыр дэнэ
Кайа шолашкэ...

— Шолашкэ огыл, а пурлашкэ,—Сэньа тӧрлатыш.

— Кайа пурлашкэ,—Вэра тӧрлатыш,—ойла йомакым.

— Иомакым огыл ойла,—адакат Сэньа коклаш пурыш,—а луктэш мурым.

Вэрочка вожыльо да шортын колтыш.

— А тый, Вэрочка, ит шорт,—Владимир Ильич каласыш.—Тый пэш сайын каласкалэт, умбакыжат ойло.

— Ай, ончыза, ончыза!—кэнэта Сэньа кычкыральэ.

Омсаштэ Марийа Ильинична дэн Надэжда Константиновна шогат. Нуно кугу корзинкам нумалыныт. А корзинкаштыжэ мо гына укэ!

Ну, армий, тышкэ толза,—Ильич командым пуыш. Тудо йоча-шамычлан тӱрлӧ-тӱрлӧ пӧлӧкым пуэдыш, шарнышашлан чыланат туддэч мом гынат налыныт: кӧ автомобильым, кӧ курчакым, а садэ Сэҥьа гын—тӱмырым.

А ындэ мый тыланда почэламутым каласэм, — пэлэштыш Владимир Ильич.

Чӱчэш мылам, йоча-влак,
Тыланда малаш жап
шаҥгак.

Мэмнан малыйэ ок шу!—йоча-шамыч кычкырат. Мэ альэ изиш тый дэнэт лийнэна.

—Да, мый адакат вашкэ толам, — манын Владимир Ильич йоча-шамычым тыпландарэн.

* * *

Пӧртыштӧ путырак шып. Йоча-шамыч малаш возыныт.

Кузьмич коҥгашкэ пуым намийэн кудалтыш. Пу пудэштыл йӱла да тулын йошкаргын йолгыжмыжо Владимир Ильичын чурийыштыжэ модэш.

—Да,—каласыш тудо,—тый дэнэт Сибирьыштэ илымына дэч вара чылажат, Кузьмич, вашталтын.

— А мый, Владимир Ильич, мӧҥгӧш йалышкэ кайаш шонэм.

—Сай паша,—Кузьмич!.. Кайэ!..

Тул воктэнэ нуно альэ йатыр мутланэн шинчышт...

Йӱдым пэш вара ижэ Крэмльышкэ пӧртыльӧ. Садэ бандит-шамыч кучалтыныт ыльэ. Тудо писын кабинэтышкыжэ пурыш. Ӱстэл ӱмбалнэ тудым у тэлэграмм-шамыч пачкэ вучэн.

Пӧрвойжӧ Сталин йолташ дэч лийын:

„Кумышо армий Пэрмь ола ӱмбак наступатлымашыш куснэн. Пурла флангыштэ мэ Уральск олам налын улына".

* * *

Тидэ шуко ий ожно, 1919 ийын йанварьыштэ лийын, Тунам Владимир Ильичым ужшо-шамыч кугу лийыныт. Йолкышто Владимир Ильичын лиймыжым нуно нигунамат огыт мондо.

Йулмар Каврий кусарэн.

Дальнэ-Восточный границым оролымаштэ.
Сӱрэтыштэ: Пограничный Н-ской отрьадын бойэцшэ А. П. Заварухин дозорышто.

КОЛХОЗНИК-ШАМЫЧ КУМ ШПИОНЫМ КУЧЭНЫТ

Западнэ границэ, 5 апрэль. Колхозник-комсомолэц Алэксэй Нагныбида пасушто паша ыштышэ ачажлан кочкаш нангайа улмаш. Корно дэнэ каймыж годым тудо тораштэ огыл чашкэрлаштэ ала мон тарванылмыжым ужын. Чашкэр дэк чак лишэммэк, комсомолэц шылшэ кок йэҥым ужын. Иктыжэ тудын ӱмбак рэвольвэрым виктэн. Самырык колхозник лӱдын огыл да, пӱгырналын пасушто паша ыштышэ колхозник-шамыч дэк куржын.

Палыдымэ йэҥ - шамыч чодраш шылын куржаш тӧчэныт. Но тракторист Тихоглаз дэн Нагныбида нунын манэврыштым шижыныт да нунын корныштым пӱчкаш рэшитлэныт. Колхозник-шамыч чодра дэк лишыл йол корно дэнэ куржыныт да ик мыньар минут гыч нарушитэль-шамычым кучэныт. Вашкэ толын шушо пограничник-шамычын полшымышт дэнэ чодраштэ адак ик нарушитэльым кучымо.

Кучымо-шамыч чыланат ик иностраннэ государствын шолдыра шпионышт лийыныт.

Ончыктымо отвагылан колхозник Нагныбида дэн Тихоглаз Н - ский красно-знамьонный пограничнэ отрӓдын командованьыжэ дэч наградым налыныт.

ХРОНИКЭ

— СССР Вэрховный Совэт Прэзидиум А. В. Бакулин йолташым путэй сообщэний Калык Комиссар обӓзанность дэч утарэн да Нэлэ промышлэнность Калык Комиссар Л. М. Кагановичйолташым совмэститэльствэ дэнэ путэй сообщэнийа Калык Комиссарлан шогалтэн.

— СССР Вэрховный Совэт Прэзидиум Ф. Раскольниковым СССР-ын Болгарийсэ полномочный прэдставитэльжэ обӓзанность дэч утарэн.

Бдитэльный пионьэрка-шамыч

Кэрки олан чыла калыкшэ, кугу гыч тӱҥалын эн изи школьник мартэ, пограничник-шамычлан нарушитэль дэнэ кучэдалаш полша.

Шукэртэ огыл, кок пионьэрка-шамыч—Рима Назарова дэн Балайанц Армэн кудовэчыштэ модшыштла, пӱйыштыжӧ ала-кӧн каракулэвый упшым пурлын кучышо пийым ужыныт. Нуно пий дэч упшым шупшын налмэнгэ, тудым сайын гына ончэныт, варажым подкладкыш ургэн шындымэ йатыр шӧртньӧ монэт-шамычым муныт.

Ӱдыр-шамыч тунамак шӧртньӧ дэнэ упшым пограничный отрӓдыш нангайэныт. Пограничник-шамыч тидэ упшын озажым вашкэ гына муыныт. Тудо контрабандист улмаш.

Войэннэслужащий—Романов

(„Пионерская правда" гыч)

Максим Горькийын илышыжэ гыч" альбом

Цибикнур кыдалаш школысо Папанин лӱмэш пионьэр отрьад руш кугу писатэль Максим Горькийын илышыжэ дэн пашажэ гыч сылнэ сӱрэтан альбомым ыштэн.

Суворов Микал.

Иошкар-Ола район.

Классный старостан пашажэ кугу

Мыйым 7-шэ классыштэ тунэмшэ - шамыч классный старосталан сайлэныт. Староста лийаш изи паша огыл, вэт тудо класс кӧргыштӧ порьадкым кучышаш вэрч вуйын шога. Моло пашажат шуко уло.

Мыланэм ӱшанэн пумо пашам мый сайын шукташ тыршэм.

Эрдэнэ, заньатий тӱҥалмэ дэч ончычак толам да дэжурныйым ойрэм. Вара тунэмшэ-шамычын уроклан йамдылалт толмыштым тэргэм. Ончычын мэмнан классыштэ тунэмшэ Краснов Григорий урокыш йамдылалтдэ толэш ыльэ. Кэчэ йыда тэргэн, тудын тыгай кугу йоҥлышыжым ончыктымо дэнэ тудо палэн нальэ: уроклан сайын йамдылалтат гын вэлэ сайын тунэмаш лийэш. Кызыт Красновурокыш эрэ йамдылалтын толэш, сай отмэткым налаш тырша.

Дэжурный-шамычын шкэ обӓзанность шуктымыштым кэчэ мучкак эскэрэн шогэм.

11-мартыштэ мый лэнинский комсомол радамыш пурэнам. Староста пашам чын комсомолэцла шуктэн шогаш тӱҥалам. Малинин И.

Арбан НСШ

Сборышто кутырмаш

Лужабльак пэлэ кыдалаш школышто(Пэктубай район) тунэмшэ пионьэр-шамычын сборышт сайын эртаралтэш.

Мый 1-шэ отрьадыштэ шогэм. Мэмнан сборышто Карл Маркс дэн Владимир Ильич Лэнинын автобиографийыштым лончылымо. Пытартыш кана эртаралтшэ сборышто—31 мартыштэ Максим Горькийын биографийжэ нэргэн кутырышна.

Иванов Миша.

Куанэн вашлийна

Цибикнур школышто тунэмшэ-шамыч шукэртэ огыл шкэ тӱшка погынымашыштышт Арын пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамычын обращэньыштым йывыртэн лончылышт. Погынымашыштэ посна тунэмшэ-отличник-шамыч да начар тунэмшэ - шамычат выступатлышт. Чыла выступатлышэ-шамыч шкэ ӱмбакшт дисциплинэ, тунэммэ качэствэ вэрч кучэдалаш конкрэтный обӓзатэльствым нальыч.

Кумышо чырыкыштэ мэмнан школышто отличник-шамыч палынак йэшаралтыт, начар отмэткэ кокымшо чырык дэнэ таҥастарымаштэ йатырак шагалэмын.

Погынымаш Пэрвой Май пайрэмым сай показатэль-шамыч дэнэ вашлийын тунэммэ нэргэн образцово эртараш обӓзатэльствым нальэ. Социалистичэский договорыш у пункт-шамычым пуртымо.

Арын школышто тунэмшэ-шамычын обращэньыштым тыгак пионьэр отрӓдлаштэ лончылымо.

Краснов Николай.

Иошкар-Ола район.

Учэбный завэдэнийла гыч фронтыш мийшэ китай ӱдыр-шамыч. Нуно китайский армийын офицэржэ улыт.

Прэсс-клишэ.

КИТАЙЫСЭ САРЛАН—9 ТЫЛЗЭ

Китайыштэ сар тӱҥалмылан 9 тылзэ шуын. Сарым йапонский захватчик - шамыч тӱҥалыныт.

Тидэ сарэш пэш шуко йэҥ колэн. Йапоний шкэжат пэл идалык жапыштэ 200 тӱжэм йэҥым йомдарэн.

Сар Сэвэрный Китайын вич провинцийыштыжэ да цэнтральный частьын кум провинцийыштыжэ ышталтэш. Тудо пэш кумда тэрриторийым толэн пытарэн. Лу тӱжэм китайэц-шамыч нимо дэч посна кодыныт, илашышт вэрым кычалыт. Китай калыкын кугу олажэ-шамыч—Бэйпин, Тьйанзинь, Шанхай, Нанкин чоташ шалалталтыныт.

Сэвэрный Китайым шупшын налмыжэ дэнэ Йапоний шуко рудам, шуым, хлопокым, молымат погэн налнэжэ ыльэ. Адак Сэвэрный Китайыш пурэн шинчын „кугу сарым" тӱҥалашыжэ йӧным ыштынэжэ.

Китай калык шкэнжын элжым, эрыкшым тыгэ пэнгыдын аралэн кэртшашлан Йапонский захватчик - шамыч ӱшанэн огыт ул. Сар индэш тылзэ шуйна, но альэ мучашыжэ ок кой. Йапон армийын войэнный тэхникшэ кугу гынат, китай калыкым сэгэн ок кэрт.

Сар кужун шуйнымо дэнэ Йапонийсэ илыш эрэак нэлэм толэш. Армийыш пытырак шуко калыкым призыватлымэ дэнэ йал озанлыкыштэ, тугак промышлэнностьышто пашайэн пэш кугун шагалэмын. Сату ак шэргэштэш, пашадар вола.

Йапон армий дэнэ таҥастарымаштэ Китай армийын тэхникшэ пэш ӱлнӧ. Но шкэ элжэ вэрч уло вийжэ дэнэ тыршэн крэдалшэ китай калык йапонэц-шамычлан озаланашышт эрыкым ок пу. Китай калык армий йапон самолэт, т а н к да нэлэ артиллэрий ваштарэш винтовко да пулэмьот дэнэ вэлэ крэдалын гынат, пэш кугу гэроизмым ончыктыш.

Пытартыш кок тылзэ жапыштэ Ш а н д ь у к дэн Шаньси фронтлаштэ крэдалмаш чот кайэн. Китай армийын чот ишаш тӱҥалмыжэ дэнэ йапон армий наступлэньыжым чарнэн, окопым ыштэн, проволочный загражэньым шупшын аралалт шогымашкэ куснэн.

Шаньсиштэ кучэдалмаштэ Китайын 8-шэ народно-рэвольуционный армийжэ эн кугу вэрым налын шога. Кызытат тудо йапонэц-шамычым чот кыра.

Кызыт китай армий шкэ вийжым чыла фронтлаштат эрэак пэнгыдэмдэн шога. Партизанский д в и ж э н ь э кумдан шарла. Партизанский отрьад-шамыч народно-рэвольуционный армийыш ушнат.

Сарын кокымшо этапшэ йапонский захватчик-шамычлан пэш кугу нэлылыкым кондыш. Сар кужун шуйнымо дэнэ фронтыштат, тугак тылыштыжат Йапонийын положэньыжэ эрэак йӧсэмэш. Кэрэк момат пэш чот аныклэн кучылтмо нэргэн Йапонский правитэльствэ лӱмын пунчалым луктын. Кӱртньӧ корно дэнэ коштмаш шагалэмэш. Автомобильлан горьучийым кучылтмаштэ карточный систэмэ ышталтын. Суртышто, тугак строитэльствыштэ кӱртным, моло мэталымат контроль дэч посна кучылташ ок лий.

Нэлылык йапонийын чумыр озанлыкыштыжэ кушкэш. Озанлыкыштат вэлэ огыл. Сар ваштарэш кучэдалшаш настройэньат эрэ вийанэш. Тыгай шонымаш дэнэ кучэдалшашлан полиций вишак пашам ыштышэ пролэтарский организаций-шамычым пэтыркала, массэ дэнэ йэҥ-шамычым арэстоватла. Запас гыч призыватлымэ йэҥ-шамыч фронтыш ынэшт кай. Командованьэ йатыр часть - шамычым фронт гыч мӧнгӧш колтэн. Нуно сарыштэ пэш начар кучэдалыныт.

Китай армийын вийжэ кэчэ йэда кушкэш—,тудын вэрч чумыр китай калык шога, тудым чумыр тӱньасэ шэмэр-шамыч йӧратат.

3-шо могыр „Йамдэ лий".

ИСПАНСКИЙ КАЛЫК ОТПОРЫМ ОРГАНИЗОВАТЛА

16 ийаш рвэзэ, изи служащий йэшын шкэт эргыжэ, пöртышкыжö куржын пурэн да аважлан кычкыралын:

— Авай, Лэрида камбозын!

— Тидэ чын огыл!—аважэ каласэн.

— Тидэ чын огыл—тидым мый шинчэм, но мый добровольцлан возалтым да от кöнö манын лўдым...

Испанийысэ калык армийын 20 тўжэм самырык доброволэц-шамычшэ уло—чылажэ 2 дивизий. Ушнышо социалистичэский молодьожын Исполкомжо—кўлэш лийэш гын, испанский молодьож кумышо, нылымшэ дивизийымат пуа,—манын увэртара.

Бэнигуасиль лўман изи йал. Крэсаньык-шамыч пунчалыныт: пашам кэчэ гыч кэчыш ышташ, чыла калыкым мобилизоватлаш, рэспубликын бойэц - шамычшылан кочышым йамдылаш.

— Тидэ—тушманлан мэмнан пэрымашна!—ойлат нуно.

Заводласэ пашазэ-шамыч арньаштэ 72 шагат пашам ышташ пунчалыныт. А його дэн бўрократым пашазэ-шамыч калык тушманлан, гэнэрал Франкон „пятая колоннылан“—полшышылан шотлат.

Рэспубликанский армийын ик частьшын пэрэдвижной газэтшэ. Фото—Сойузфото.

Австрийыштэ фашистский рэжим ваштарэш кумда массын шыдыжэ

Австрийыштэ фашистский захватчик-шамычын ыштымэ рэжим ваштарэш кумда массын шыдыжэ кушкэш. Кодшо кэчылаштэ Вэнасэ „Сименс“ фирмын кугу заводышто тыгай факт лийын: штурмовик-шамыч да гэрманский полиций отрьад заводыш тидэ заводын „Довэрэнный - шамыч Совэт“ прэдсэдатэль, австрийский мэталлургичэский промышлэнность пашазэ - шамыч профсойуз члэн — пашазэ Матоушкам арэстоватлашлан толыныт. Пашазэ-шамыч арэстоватлаш пуаш огыл рэшитлэныт да тунамак паша ыштымым чарнэныт. Штурмовик-шамыч Матоушкам вийэш налаш тöчэныт. Инструмэнт-шамыч дэнэ вооружатлалтын, пашазэ - шамыч штурмовик-шамычым да полицийым завод гыч поктэн колтэныт. Кок шагат гыч гэрманский салтак-шамыч отрьад кок пулэмьот дэнэ толын. Салтак шамыч завод тэрриторийым налыныт, цэхыш пурэныт да Матоушкам, адак 54 пашазым арэстоватлэныт.

Манифэстын трэбованьыжэ

Пўтынь йужный Австралийысэ профсойуз - шамычын ушэн шогышо Адэлаиды труда совэт манифэстым луктын. Манифэст тыгай трэбованьым шында: „чыла дэмократичэский эл-шамыч уло тўньаштэ дэмократийым пытарашлан лўдыкшым ыштышэ фашизм ваштарэш кучэдалашлан пэш вашкэ войэнный сойузым ышташ“. Манифэстыштэ тугак войэнно промышлэнностым национализироватлымэ нэргэн да кызытсэ тўньамбалсэ положэньэ гыч лэкшэ чыла вопрос-шамычым ончалашлан австралийский парламэнтым ўжыкташ трэбованьэ уло.

МИХАЙЛОВ ВЭДЬУН МОДЭЛЬЖЭ

Михайлов Вэдьу школыш кошташ тўҥалмыжэ дэч ончычак тўрлö модэлым ыштылэш ыльэ. Кэрэк можымат моло йоча - шамыч дэч сайын ыштэн. Ик шошым йоча - шамыч изи вўд вакшым ыштэн луктын, урэм мучко шындылыч. Йужыжын полдалгэ лийын да пылдэ-полдо пöрдöш, йужыжын тунамак шаланыш. А Вэдьун вакшыжэ поснак ару, пэнгыдэ лийын. Ыштымыжэ годым тудо содорланэн огыл, кэрэк можымат пэрвой сайын ончэн, вискалэн. Сандэнэ тудын вакшыжэ поснак раш пöрдö. Тыгэ Вэдьу чыла йоча-шамычым öрыктарыш. Тунам Вэдьу моло йолташыжэ-шамычланат шкэ сэмынжэ ышташ каҥашым пуыш.

Кызыт Вэдьу школыш коштэш, кок ийлан тунэмэш. Кид - пашам утларак йöраташ тўҥалын. Модэль ыштымэ нэргэн книгам лудэш.

Кодшо сборыш Вэдьу автомобиль модэлым ыштэн намийыш. Тидлан вожатый В. И. Курбатоват пэш куаныш.

— Тый тидэ автомобильым кузэ ыштэнат, Вэдьу?—пионьэр-шамыч йодыт.

Модэльым ыштымыжэ нэргэн Вэдьу йолташыжэ-шамычлан раш каласкалыш.

— Мый вэс сборыш трактор дэн автомобиль модэльым ыштэн кондэм,—манын Михайлов Вэдьу сöрыш.

Иванов Миша.

Пэктубай район, Лужавлак пэлэ кыдалаш школ.

ГАВРИЛОВ ФОТОАППАРАТЫМ ЫШТЭН

Мэмнан школышто тунэмшэ Гаврилов Толья фото пашам пэш йöрата. Фотоаппарат нэргэн тўрлö литэратурым лудэш. Литэратур лудмыжо Тольан арам лийын огыл. Шукэртэ огыл Толья шкэак фотоаппаратым ыштэн. Аппарат сай лийын, сниматлашат лийэш.

Сэргэйэв Алэксандр.

Морко район, Кожлайэр пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ.

Кугу Совэт элыштына кайык-влакат почотан

Мўндурч толшо шырчыкэмлан
Шындэнам мый омартам.
Йандар йўкан мурызэмлан
Мыйат сай полшэн кэртам.

У омартам шындымэмлан
Пэш йывыртэн шырчыкэм.
Мыйын шокшын вашлиймэмлан
Куаналын мурызэм.

—Кугу Совэт элыштына
Кайык-влакат почотан.
Мэмнан муро сэмыштына
Куан лэктэш йоҥгатан.—

Вэсэлангын шыргыжалшэ
Йоча-влакым саламлэн,
Шэм порсын гай йолгыжалшэ
Шырчык мурыш куанэн.

Шадт Булат.

Лагэрыш кайаш ойырэныт

Руйа-Сола школышто кум отрäд уло. Нинэ отрäдлаштэ йатыр активный общэствэнник дэн отличник-шамыч улыт. Кодшо сборышто эн сай отличник дэн общэствэнник - шамычым Роҥго район пионьэр лагэрыш колташ палэмдышт. Тэвэ нуно: Смирнов Толья, Бастракова Окли, Васильйэва Ульйана, Волков Василий, Силантьйэв, Лэбэдэв Илья, Рьабинин Василий, молат. Кызыт нуно провэрочный испытаньылан вийан йамдылалтыт.

—Тунэммэ ийым отлично пытарэн, нойышо ушнам кандараш лагэрыш кайэна,—маныт нуно.

Загайнов Колья.

Роҥго район, Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школ.

Ваньа чомам онча

Андрэйэв Ваньа школыштат, колхозыштат, моло вэрэат примэрный йочалан шотлалтэш. Тудо моло сэмын шургэн крэдалын ок кошт. Садланак Йыванным туныктышо-шамычат, колхозник - шамычат моктат. Тудо сайын тунэмэш, общэствэнный пашаштат активнын участвоватла.

Шукэртэ огыл Ваньа колхозышто ик чомам шэфыш налын. Кызыт тидэ чомам сайын онча. Кажнэ эрдэнэ, кастэнэ эрыкта, шэрэш, коньух - шамычлан пукшаш полша.

Гаврилов Йыван.

Роҥго район, „5 летка в 4 года“ колхоз.

Кайык толмо кэчым палэмдэм

Шошым мэ куанэн вашлийына. Кызыт кэчэ йэда мэмнан вучымо мўндыр унашамыч толэдат. Тэвэ шырчык тольо, пушэҥгыш шинчын чома шинчалмыла муралтэн-шўшкалтэн колтыш. Чаҥа - шамыч чогымандат, кўшнö-кўшнö турий-шамыч муралтат. Нунын толмыштым мэ эскэрэн шогышна, толмо кэчыштым палэмдышна. Тэвэ мый 10 мартыштэ шэм коракым, 25 мартыштэ турийым, 28 мартыштэ шырчыкым ужынам да тидым кагазыш возэнам.

Мэ шырчык - шамычлан омартам ыштэн улына.

Смородинов Сэргэй.

Шэрнур район, Кой-Сола пэлэ кыдалаш школ.

Йошкар Оласэ 5-шэ №-ан тўҥалтыш школын 4-шэ классыштыжэ тунэмшэ пионьэр-шамыч **Йзгошин Пэтья** дэн **Головунин Миша** шэргэ уна-шамычым—шырчыкым вашлийыт. **Сўрэтыштэ:** Пэтья дэн Миша шырчык омартам шындат. Фото—**Овчкиным.**

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пöрт, 25-шэ №-ан пöлэм, „Йамдэ лий“ рэдакций. Тэлэфон: Совэт пöртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор—К. А. ЛЕНСКИЙ

Упол. Марлита № А—263. Иошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типографийжэ.